

«Національно-патріотичне виховання
як пріоритетний напрямок дошкільної освіти»

Проблема виховання патріотизму надзвичайно багатоаспектна через свою інтегративну функцію, тобто керування роботою всіх органів і систем і забезпечення функціональної єдності організму (суспільства), тому однаково значуща для всіх ланок освіти, починаючи з дошкільної. Патріотичні почуття не з'являються самі по собі, це результат довготривалого виховного впливу на людину. Національно-патріотичне виховання дітей – дуже складний за своїм характером процес, який потребує озброєння педагогів дошкільної галузі відповідним методичним інструментарієм і усвідомлення ними потреби та важливості такої роботи саме з дітьми середнього та старшого дошкільного віку.

Виховання особистості в закладі дошкільної освіти має бути спрямоване на розвиток патріотизму – любові та поваги, перш за все, до своєї сім'ї, навчального закладу, міста, держави. І проблема полягає в тому, що дитина дошкільного віку поняття «патріотизм» розуміє поверхнево. Тому завдання сучасного закладу дошкільної освіти – формування громадянина-патріота, здатного розбудувати суверенну Україну, творчої особистості з високим рівнем інтелектуального і духовного розвитку. За таких умов заклад дошкільної освіти стає важливою ланкою виховання свідомих, активних високоморальних громадян Української держави, місцем емоційно-психологічної захищеності і душевного комфорту особистості дитини-дошкільника, конструктивної співпраці та взаєморозуміння, ланкою, де формується національна свідомість, громадська зрілість, соціальна відповідальність за долю Батьківщини, за свою роль у національно-культурному відродженні України, її розквіті.

Постановка проблеми. У Конституції України, Національній доктрині розвитку освіти України, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, Законі України «Про освіту», програмі «Базовий компонент дошкільної освіти» та інших державних нормативно-правових документах як стратегічні визначаються завдання виховання в особистості любові до Батьківщини, усвідомлення нею свого громадянського обов'язку на основі національних і загальнолюдських духовних цінностей, утвердження якостей громадянина – патріота України як світоглядного чинника.

Щоб виховати справжніх синів і дочок свого народу, палких патріотів держави, які були б віддані волелюбним заповітам дідів і прадідів і брали активну участь у розбудові незалежної України, варто цілеспрямовано, систематично і послідовно формувати в учнів історичну пам'ять та історичну свідомість. Зміст цих провідних наукових понять є тією підвалиною, на якій можна успішно виховувати глибоку і багатогранну особистість, громадянина України. Кожна дитина має одержати достатній обсяг знань із гуманітарної освіти, що забезпечить пізнання «закономірностей історичного розвитку, широке вивчення українознавства, етнічної історії та етногенези українців, інших народів України».

Згідно з Концепцією національно-патріотичного виховання дітей та молоді, патріотичне виховання – це складова частина національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави.

У сучасних умовах розвитку нашої держави вкрай важливим є усвідомлення педагогом потреби в інтеграції дітей у сучасне суспільство, засвоєнні ними системи загальнолюдських цінностей, побудові ціннісного ставлення до світу, себе та інших, формуванні повноцінної, національно-свідомої особистості – майбутнього громадянина України (Каплуновська, 2016: 5–6).

Аналіз досліджень. Проблеми патріотичного виховання, сутності таких понять, як «патріотична свідомість», «любов до Батьківщини», присвячені фундаментальні праці вчених-філософів В. Бичка, О. Забужка, І. Надільного, І. Стогнія, В. Шинкарука та ін. Для нашого дослідження цінними є роботи сучасних психологів (І. Бега, М. Боришевського, В. Котирло, Ю. Трофімова, О. Чебикіна та інших), які в наукових працях досліджують поняття «патріотизм».

Мета – висвітлити проблему патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку.

Виклад основного матеріалу. Слово «патріотизм» прийшло з грецької *πατρις*, що означає «земля батька, предка». Патріотизм передбачає гордість за матеріальні і духовні досягнення свого

народу, Батьківщини, бажання зберегти її характерні особливості, її культурне надбання та необхідність захищати інтереси своєї громади, народу загалом. Історичне джерело патріотизму – це формування прив'язаності до віри в Бога в традиціях своїх предків, землі свого народження, рідної мови, народних традицій та культури.

Український педагогічний словник подає таке визначення патріотизму – це «одне з найглибших громадянських почуттів, змістом якого є любов до Батьківщини, відданість своєму народові, гордість за надбання національної культури. Патріотизм виявляється в практичній діяльності, спрямованій на всебічний розвиток своєї країни, захист її інтересів» (Каплуновська, 2016: 357).

Шляхи патріотичного виховання дошкільників у сучасних умовах мають проходити через збагачення їхнього світогляду певними знаннями, формування уявлення про суспільні явища і події у світлі загальноновизнаних тлумачень, накопичення соціального досвіду життя в найближчому оточенні (сім'ї, вулиці, місті (селі, селищі)), через залучення до його культури, родинних традицій, виховання любові до Батьківщини і рідного дому (Каплуновська, 2016: 6–7).

Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного віку – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, дошкільних навчальних закладів, інших соціальних інститутів щодо формування в дошкільників високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості дитини- дошкільника до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

І. Бех, К. Чорна стверджують, що «патріотичне виховання дітей та учнівської молоді – це комплексна, системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, школи, інших соціальних інститутів щодо формування в молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави» (Бех, 2014: 8).

На думку І. Бега та К. Чорної, на початку молодшого шкільного віку 6-річні діти виділяють особисті цінності, відбувається їх емоційне освоєння, яке закріплюється в діяльності, поведінці та міжособистісних взаєминах. У шестирічних дітей з'являється дистанція соціальних зв'язків у процесі оцінювання норм поведінки дітей і дорослих; у них розвиваються певна орієнтація на соціум, вміння на відповідному рівні розуміти і оцінювати суспільні відносини. У шість років дитина починає розуміти важливість суспільно значущих справ, у неї формуються певне розуміння й оцінка соціальних явищ, орієнтація на оцінне ставлення дорослого крізь призму конкретної діяльності (Бех, 2014: 8).

Однією з важливих педагогічних задач, визначених Законом України «Про дошкільну освіту», є виховання в дітей любові до України, шанобливого ставлення до родини, поваги до народних традицій і звичаїв, державної та рідної мови, національних цінностей українського народу, а також цінностей інших націй і народів, свідомого ставлення до себе, оточення та довкілля.

Великий педагог В. Сухомлинський підкреслював: «У дитинстві починається тривалий процес пізнання – пізнання і розумом, і серцем – тих моральних цінностей, що лежать в основі моралі: безмежної любові до Батьківщини, бажання стати справжнім патріотом, справжнім борцем».

Дошкільний вік – важливий період формування духовності особистості. Саме в цей період закладаються основи формування духовності, почуттів, сприймання світу, усвідомлення свого «Я». Яскраві враження від краси рідної природи, творчої праці людей, героїчних вчинків українського народу сприяють вихованню в дітей любові до сім'ї, українського народу, до рідної Батьківщини.

Старший дошкільний вік – це вже той період життя дитини, в якому можна закласти основи національно свідомого громадянина, патріота, тобто людини, якій притаманні особистісні якості й риси характеру, світогляд та спосіб мислення, почуття, вчинки та поведінка, спрямовані на саморозвиток демократичного громадянського суспільства в Україні.

Ми вважаємо, що мета патріотичного виховання дітей старшого дошкільного віку може бути досягнута шляхом реалізації таких виховних завдань:

- 1) утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- 2) виховання поваги до Конституції України, законів України, державної символіки;
- 3) підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника Вітчизни, героя;
- 4) усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- 5) сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, вміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- 6) формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;
- 7) утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- 8) культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;
- 9) формування мовленнєвої культури;
- 10) спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму.

Патріотичні почуття не мають бути споглядальними, обмежуватися пасивними реакціями милування й уподобання. В ідеалі, як зазначають П. Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька, «вони спрямовуються на виконання надзавдання – піднести Україну до рівня високо розвинутих світових держав, що вимагає активної творчості всього українського народу. В нинішніх умовах емоційне начало патріотизму виявляється, насамперед, у мужності, рішучості, готовності українських громадян відстоювати незалежність своєї молоді держави всіма можливими засобами, навіть мілітарними» (Ігнатенко, 1997: 45).

Базовий компонент дошкільної освіти передбачає перехід дошкільної освіти до креативних технологій виховання і навчання, модернізацію змісту дошкільної освіти шляхом забезпечення різнобічного розвитку дітей дошкільного віку відповідно до їхніх задатків, нахилів, здібностей, індивідуальних, вікових особливостей, культурних потреб. Програма націлює науковців та практиків на: – формування творчої індивідуальності; – підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини; – розвиток у дітей таких особистісних властивостей, як допитливість, ініціативність, самостійність, креативність, винахідливість (Богущ, 2012: 12).

Креативний підхід у роботі сучасного вихователя полягає у вмінні в старому знаходити щось нове, щоразу випромінювати невідоме, видозмінювати, випереджувати, конструювати, трансформувати інформативний шквал у практичну площину, до якої долучена дитяча свідомість, уява, фантазія. Вихователь – педагог, ведучий, інформатор, помічник, порадник, наглядач, товариш, фантазер. І лише його діяльність має містити експериментаторство щодо організації та проведення індивідуального та групового часу дошкільника.

Пропонуємо реформування патріотичного виховання за допомогою введення таких елементів, як музичний супровід патріотичного змісту, мультимедійні засоби, слухання й перегляд яких не лише буде сприяти бадьорому настрою, піднесенню патріотичного духу, емоційності та радості, а й пробудженню здібностей і талантів дошкільнят.

Особливо ефективним для розвитку патріотичних здібностей дітей, на нашу думку, є мультимедійний проектор – засіб, без якого немислиме майбутнє сучасного ЗДО, завдяки якому можна пропонувати нові напрями діяльності вихователя. Наприклад, вдало дібраний мультиплікаційний перегляд на теми «Я і моя родина», «Рідний край», «Моя маленька батьківщина», «Традиційний посуд», «Національні іграшки», «Рослині символи», «Національний одяг» та ін. стимулює розвиток національно-патріотичних якостей дитини (любов до рідного краю, любов до культурного спадку свого народу, виховання любові, поваги до своїх національних особливостей, почуття власної гідності як представників свого народу та ін.).

Таким чином, творчий підхід вихователя до національно-патріотичного виховання сприятиме зацікавленості, збагаченню, вдосконаленню знань дітей старшого дошкільного віку.

Висновки. Саме в дошкільному віці, коли дитина дуже чутлива до емоційних впливів і схильна до наслідування, створюються сприятливі умови для того, щоб поступово розкрити її зміст народної і світової спадщини через мистецькі твори, етику людських взаємин, сформувані перший практичний досвід прояву душі стосовно рідних та близьких людей, рідної домівки, отчого краю з його природою, історією і традиціями, рідної мови, – усього, з чого для кожного починається Батьківщина. «Батьківщина починається для дитини з шматочка хліба і ниви пшениці, з лісової галявини і блакитного неба над маленьким ставом, із пісень і казок матері над колискою».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти / Наук. кер.: А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф., д-р пед. наук; Авт. кол.: А. М. Богуш, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч, Н. В. Гавриш, О. П. Долинна, Т. С. Ільченко, О. В. Коваленко, Г. М. Лисенко, М. А. Машовець, О. В. Низковська, Т. В. Панасюк, Т. О. Піроженко, Т. І. Поніманська, О. Д. Сідельнікова, А. С. Шевчук, Л. Ю. Якименко. *Державний стандарт дошкільної освіти України*. Київ : Видавництво, 2012. 26 с.
2. Бех І. Д. Програма патріотичного виховання дітей та учнівської молоді. Київ, 2014. 29 с.
3. Ігнатенко П. Р., Поплужний В. Л., Косарева Н. І., Крицька Л. В. Виховання громадянина: Психолого-педагогічний і народознавчий аспекти: Навчально-методичний посібник. Київ : Інститут змісту і методів навчання. 1997. 45 с.
4. Український радянський енциклопедичний словник : В 3-х т. / редкол. А. В. Кудрицький та ін. 2-ге вид. Київ: Голов. ред. УРЕ, 1987. Т. 2. 736 с

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ

ЧЕРВОНА КАЛИНА ПІД ВІКНОМ

(інтегроване заняття образотворча діяльність + формування мовної компетентності)

Освітні завдання: виховувати інтерес до об'єктів природи, патріотичні почуття на основі знайомства з народними символами України; дати знання про калину як народний символ українського народу; розвивати мовленнєве дихання, мовленнєвий апарат, здатність до чіткого звуконаслідування, спостережливості, увагу, діалогічне мовлення, дрібну та загальну моторику, сенсорні здібності дітей; продовжувати вчити дітей слухати та розуміти віршований текст; учить дітей малювати пальчиком, наносячи крапки на задане місце; продовжувати знайомити дітей з природними символами (з калиною, з її цілющими властивостями); вправляти дітей у створенні колективної роботи; спонукати до милування природними об'єктами; закріпити диференціацію червоного та зеленого кольорів; активізувати у словнику слова калина, червоний, зелений, намисто, гроно, листя, кущ; заохочувати до діалогу з дорослими; формувати вміння емоційно, з інтонаційною виразністю декламувати тексти малих фольклорних форм, чітко і виразно промовляти скоромовку.

Обладнання: аркуш ватманського паперу, на якому намальований кущ калини; гуаш червоного кольору, вологі серветки; слайд — калина; калинове варення, трав'яний чай, посуд для чаювання, паперові серветки, гроно калини.

Попередня робота: ознайомлення дітей із калиною, читання художньої літератури про цю рослину, розглядання малюнків.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Діти організовані біля вихователя так, щоб їм було видно мольберт, на якому картинка кущів калини, ожини, шовковиці, обліпили великого формату

Вихователь: Діти, до нас у прийшла гостя! Привітаємо її (лялька у віночку з зеленого листя і червоному намисті)

Діти вітаються

В: А хто ж ти така?

Лялька: А нехай діти відгадають, а підкаже їм малюнок на мольберті. Діти, послухайте загадку!

У вінку зеленолистім,
У червоному намисті,
Видивляється у воду
На свою хорошу вроду.

Про яку ягоду я прочитала віршик? (вихователь допомагає дітям навідними питаннями та шляхом аналізу – червона ягода, зелений лист здогадатися, що це калина (Про калину.)

Лялька підзиває до себе дітей і дає їм у руки грона калини. Подивіться: ягідки калини ростуть разом, дружно. Такий пучечок ягідок називається «гроно». (Показує грона калини.) Повторіть за мною: грона. Пропонує їх понюхати, розчавити одну ягідку, подивитися, якого кольору сік, покуштувати ягідку. Всі ці дії супроводжуються питаннями до дітей - який смак ви відчули, який колір побачили, якого розміру ягідки

Лялька: Калину в Україні завжди любили та шанували, склали про неї вірші, тому що вона росла майже усюди. Давайте після заняття ми у дворі садочка теж посадимо кущ калини. (саджанець)

Лялька вмикає пісню про калину (Біля млину кущ калини) пропонує дітям завести хоровод з рухами імітуючими гойдання вітів калини, скакання коня тощо.

Вихователь. А ще калина дуже смачна та корисна. Вона допомагає від багатьох хвороб. Дуже смачний та корисний чай з калини (у наявності не гарячий чай вже зварений завчасно). Сідайте, будь ласка, за стіл, і зараз ми його покуштуємо. (Вихователь організовує частування. Звертає увагу на те, що в калині є кісточки, тож треба бути обережними; розповідає про цілющі властивості калини; звертає увагу на культурно-гігієнічні правила.)

Які ваші враження від калини? що ви запам'ятали про неї? А я пропоную вам прикрасити нашу групу: на згадку про сьогоднішнє знайомство намалювати кущ калини. Згодні мені допомогти? (Вихователь спонукає дітей до позитивної відповіді.) Подивіться, кущ калини я намалювала... (Виставляє заготовку — кущ калини без ягідок.)

Якого кольору листячко? А що я не встигла намалювати? (Ягідки.) Тоді я пропоную підготувати наші пальчики та намалювати ягідки калини.

Пальчикова гімнастика «Червона калина»

Є в нас ягідка одна, (Пальчики зімкнені в кільце.)

Дуже гарна та смачна, (Незначні повороти кистю руки.)

Не ожина, не малина, (Легке струшування кистями рук.)

А червона калина. (Плескання в долоні.)

Вихователь. Фарбу якого кольору я приготувала? (Червоного.) А пензлики я забула взяти... Що ж нам тепер робити, як ще можна намалювати ягідки калини? (Вихователь підводить дітей до рішення малювати пальчиками. Діти разом із вихователем розглядають кущ, визначають місце розташування ягідок. Вихователь нагадує, що ягідки ростуть разом у гронах, тому й малювати їх треба так. Показує та пояснює прийоми роботи; нагадує про охайність.)

А тепер підходьте до столу і починайте малювати. (Вихователь розташовує ватман на столі так, щоб усім було зручно. Самостійна робота дітей під спокійний музичний супровід. Вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи.)

А поки наш калиновий кущ підсихає, я пропоную вам заспівати народну колискову пісню про калину. (Діти імітують рухи заколисування на руках дитини і співають разом із вихователем.)

Спи, мій любий сину,

Піду я по калину.

Калини наламати,

Дитя щоб напувати.

Щоб росло здорове,

Веселе та бадьоре,

Щоб була дитина

Гарна, мов калина.

Який калиновий кущ у нас вийшов! Вам подобається?

Зараз ми його прикріпимо до стіни, і нехай усі милуються. Вам сподобалось сьогоднішнє заняття? А що сподобалось найбільше? (Відповіді дітей.)

Підсумки заняття.

ВІНОЧОК ДЛЯ КАТРУСИ

(інтегроване заняття образотворча діяльність + формування мовної компетентності)

Освітні завдання: дати знання про український віночок як національний символ України, про символічне значення квітів у віночку; виховувати патріотичні почуття на основі знайомства дітей з національними символами, художній смак, охайність у роботі, виховувати повагу до народних традицій; розвивати образне мислення, образне сприйняття, відчуття кольору, діалогічне мовлення, дрібну моторику рук; подовжувати знайомити дітей з українським національним одягом (жіночим), учити викладати й наклеювати паперові квіти на графічну основу; викликати в дітей бажання радувати інших; учити дітей слухати та розуміти віршований текст, відповідати на запитання за змістом; закріплювати навички користування пензликом; активізувати у словнику дітей слова віночок, оберіг, вишиванка, спідничка, чобітки; незабудка, чорнобривці, барвінок, ромашка.

Обладнання: штучні віночки зі стрічками, лялька в українському національному одязі, аркуш формату А4, на якому намальована основа для віночка; паперові квіти (ромашка, барвінок, незабудка, чорнобривці), обладнання для аплікації; квіткові серединки, на кожній з яких зображено квітку (ромашка, незабудка, чорнобривці); по шість пелюсток до кожної квітки; музичний супровід — українські мелодії на вибір вихователя.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Вихователь. Діти, подивіться, які гарна лялька до нас завітала. А що в неї незвичайне? (Одяг.) А зараз ми з нею привітаємось і познайомимось. Добрий день, люба госте! Ми тобі дуже раді. А як тебе звуть? (Вихователь говорить від імені ляльки: «Катруся»). Діти називають свої імена.)

Лялька прийшла одягнена в український національний одяг. Із чого він складається? Пропоную вам пограти у гру «Я покажу, а ти назви».

Розвивальна вправа «Я покажу, а ти назви»

Вихователь показує елементи одягу ляльки, а діти називають: сорочка-вишиванка, спідничка, фартух, черевички, чоботи. Вихователь уточнює колір спідниці, чобіт тощо.

Вихователь. А що не одягла Катруся на голівоньку? (Віночок.) Подивіться, вона принесла з собою кілька віночків (показує штучні віночки, спонукає дітей роздивитися їх).

Які квіти заплели у віночок? (Ромашка, барвінок, незабудка, чорнобривці...) Я вам хочу щось розповісти. Сядьте зручно та послушайте.

Віночки для дівчаток плели з живих квітів ще бабусі ваших бабусь. Коли ваші бабусі були такі за віком, як ви, вони теж носили віночки. Віночок — це оберіг дівчини. Оберіг — це те, що оберігає людину від хвороб та негараздів. Дівчата носили віночки, поки не виростили та не виходили заміж. А ще до віночків прив'язували ось такі гарні кольорові стрічки.

Не менше значення приділялося стрічкам (лентам, биндам): їх кольору, довжині, підбору. Дванадцять кольорів, кожен з яких був оберегом, і лікарем, захищаючи волосся від чужого ока. (разом з дітьми прив'язують до віночків стрічки відповідного кольору)

Стрічки вимірювали по довжині коси, розрізали нижче коси, щоб її сховати. Найпершою по центру в'язали світло-коричневу — символ землі-годувальниці, пообіч якої жовті — символ сонця; за ними — світло-зелені й темно-зелені — краса та молодість; голубі й сині — небо і вода, що надають силу й здоров'я. Далі йшли жовтогаряча — символ хліба, фіолетова — мудрість, малинова — душевність і щирість, рожева — достаток.

Вихователь. Кожну квітку для віночка обирали не просто так: усі квіти мають своє значення. Барвінок дарує дівчині красу, ромашка вчить доброти, незабудка — розвиває зір, чорнобривці — дарують здоров'я дитині. Узагалі всі рослини дуже корисні і людям, і тваринам. Тому їх не можна просто так рвати й витоптувати. Але ви в мене дуже розумні діти й робити цього не будете. Правда ж? (Відповіді дітей.)

А зараз я пропоную вам пограти у гру «Склади віночок». Дидактично-рухлива гра «Склади віночок». Для гри потрібні паперові або картонні кружечки, що символізують серединки квітів. На

кожному зображена квітка: ромашка, барвінок, чорнобривець, незабудка та ін. Крім того, вихователь готує паперові пелюстки для відповідних квітів.

Серединки квітів розкладені по колу, а пелюстки довільно розкидані. Діти танцюють на власний смак під українську народну мелодію. Коли музика припиниться, дитина підбігає до серединки і, глянувши, яка це має бути квітка (ромашка, незабудка, мак або що), збирає по одній пелюстці й підкладає до цієї серединки. Кожен повинен назвати свою квітку.

Вихователь. Вам подобаються віночки? А Катруся до нас прийшла не просто так, а по допомогу. Такі гарні віночки захотіли мати всі ляльки нашої групи і навіть усі ляльки в дитсадку.

Ми можемо допомогти лялькам зробити гарні віночки. Ви згодні? (Відповіді дітей.)

Подивіться: ми з Катрусею вже підготували основу для віночка. (Показує основи для малювання — аркуші, на яких намальовані зелені кола.) Якого кольору основа для віночка? (Зеленого.) Так, тому що вінок плетуть із зеленого листя і трави. А якого кольору квіти ми з Катрусею для вас приготували? (Білого, блакитного, жовтогарячого та червоного.) Тепер займайте свої місця і наклейте квіточки на віночок. (Самостійна робота дітей під музичний супровід. Вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи.)

Які чудові віночки у вас вийшли! Ляльки будуть дуже раді. Ви молодці! Що ми з вами сьогодні робили? Які квіти ми «вплели» у віночок? А чому віночок такий важливий для дівчини?

Підсумки заняття. Діти прощаються з Катрусею та запрошують її ще приходити в гості.

ТАРІЛКА ДЛЯ БАБУСІ (ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ)

Освітні завдання: знайомити дітей з гончарством як одним із видів народних промислів, із декоративним посудом — тарілкою; виховувати естетичний смак, бажання допомагати близькій людині; формувати патріотичні почуття на основі виховання гордості за майстерність, доброзичливість українських народних майстрів; розвивати увагу, діалогічне мовлення, образне мислення, пам'ять, дрібну моторику рук, позитивне сприйняття художньої діяльності, емоційну чутливість; учити дітей створювати візерунки за мотивами народних розписів, використовуючи елементарні способи зображення на округлій формі (крапки, мазки), створювати візерунок, чергуючи елементи; продовжувати вчити дітей правильно користуватися пензликом; вимивати його, змінюючи фарбу; закріплювати знання дітей про геометричну форму — круг, про кольори (синій, червоний, жовтий); активізувати в словнику дітей слова тарілка, синій, червоний, жовтий, круг.

Обладнання: зразок прикрашеної тарілки, паперові тарілки для прикрашання (жовтого кольору), гуаш синього та червоного кольорів; пензлики, серветки, склянки для води; декоративна тарілка, тарілка без візерунка; зображення декоративних тарілок із парними та непарними візерунками.

ХІД ДІЯЛЬНОСТІ

Вихователь. Діти, скажіть, а ви любите своїх бабусь? (Відповіді дітей.) Бабусі вас також дуже люблять. Вони розповідають вам казочки, гуляють з вами, пригощають чимось смачненьким.

А сьогодні я пропоную вам зробити бабусі подарунок. Згодні? (Відповіді дітей.)

Подарунок у нас буде непростий. (Виставляє декоративну тарілку.) Її розмалював майстер у своїй майстерні. А ось ще кілька тарілок — усі їх зробили українські майстри. Подивіться, які гарні на них візерунки. Що на намальовано на тарілці? (діти розказують, що намальовано) З давніх-давен в Україні гончарі робили ось такі миски й тарілки. А інші майстри розписували їх гарними яскравими візерунками.

А ось таку тарілку намалювала я (виставляє зразок). Вона вам подобається? (Відповіді дітей.) Що на ній намальоване? (Діти разом із вихователем розглядають зразок, називають форму, кольори, елементи візерунка.) (на тарілці треба намалювати усі перераховані нижче символи)

Наші предки шанували природу та малювали її. Сонце зображувалося у вигляді восьмикутної зірки, а вода — у вигляді хвилястих ліній. Ці символи слугували захистом від злих сил. Ще одним поширеним символом є ромб з крапкою у центрі, який символізує плодючість.

На тарілках часто зображували один з українських національних символів — калину. Калина вважається оберегом українців від хвороб. Також на тарілках можна зустріти зображення дубового листя. Дуб символізує чоловічу силу, енергію життя та розвитку. Символом щасливого сімейного життя є виноград. Барвінок символізує молодість, радість. Червоний мак на вишивці вважався

оберегом роду та захистом від зла. Троянда уособлює любов і доброту, соняшники символізують життя, енергію, щастя.

Пропоную вам розмалювати для бабусь такі тарілочки (показує основи тарілок). Якої вони форми? (Круглої.) А спершу пограємось у гру «Знайди пару».

Дидактична гра «Знайди пару»

Для гри потрібні 8 картинок із зображенням декоративних тарілок, які утворюють 4 пари з однаковим візерунком. Вихователь звертає увагу дітей на картинки і пропонує розібрати їх за парами.

Вихователь. Дуже гарно ми погралися, а тепер перед роботою розіміємо наші пальчики.

Пальчикова гімнастика «Тарілка для бабусі»

Ми тарілочки зробили

Для бабусь хороших, милих.

(Малювання вказівними пальцями кола в повітрі.)

Щоб був кращим подарунок,

Намалюймо ми візерунок.

(Ритмічне стискання і розтискання кулачків.)

Вихователь. А зараз подивіться, як ми будемо прикрашати наші тарілочки. (Вихователь показує та пояснює прийоми роботи. Уточнює кольори паперових тарілок, фарби для візерунка.

Звертає увагу на ритмічність повторення елементів візерунка.

Нагадує дітям, як правильно тримати пензлик, набирати фарбу, промивати пензлик.)

Тепер, сідайте, будь ласка, і починайте робити подарунки-тарілочки. Не поспішайте, будьте охайними. (Самостійна робота дітей. Вихователь застосовує індивідуальний і диференційований підходи.) Які гарні у вас вийшли тарілочки! Вам сподобалось їх прикрашати? Чи подобається вам робити людям подарунки? А що вам найбільше сподобалось сьогодні на занятті? (Відповіді дітей.)

Зараз ваші тарілочки ми вивісимо на виставку, щоб усі могли помилуватись, а ввечері ви їх подаруєте своїм близьким.

Підсумки заняття.

МОЯ СІМ'Я

(ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ, ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ)

Освітні завдання: продовжувати формувати в дітей уявлення про сім'ю як про близьких і рідних людей, які допомагають одне одному, люблять одне одного і шанують; виховувати любов та повагу до своєї сім'ї, патріотичні почуття (бажання захищати й шанувати членів своєї сім'ї), почуття гумору; розвивати увагу, пам'ять, зв'язне мовлення, логічне мислення, творчу уяву, емоційну сферу, вміння чути, фонематичний слух, дрібну моторику рук; силу, тембр, інтонаційну виразність голосу; закріплювати в дітей уявлення про рідних людей; вправляти в читанні віршів напам'ять, у відгадуванні загадок; продовжувати вчити дітей утворювати пестливі слова, узгоджувати прикметники з іменниками; активізувати словник дітей за темою, ввести в активний словник назви сім'я, родина.

Обладнання: ілюстрація «Моя сім'я», іграшка-равлик, зображення багатопверхівки й одноповерхового будинку.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Вихователь. Діти, до нас сьогодні завітав дуже милий гість.

Відгадайте про нього загадку.

Онде гість наш повзе,

Свою хатку везе.

Хатка в гостя чудна —

На спині вона.

Коли він відпочиває,

Ріжки й ніжку в ній ховає.

(За К. Перелісною)

(Вихователь дістає іграшкового равлика.)

У равлика рідна домівка завжди з собою. І в усіх-усіх птахів, звірів, комах є свої домівки. А у вас є домівки? (Виставляє картинки багатопверхового будинку й одноповерхового.)

У яких будинках ви живете? А хто ще живе з вами? (Відповіді дітей.) Як назвати одним словом людей-родичів, які живуть разом? Відгадайте загадку.

Мама, тато, дід, бабуся —

всіх назву, не помилюся.

Старший брат, сестра і я —

отака у нас... (сім'я).

Бесіда за ілюстрацією «Моя сім'я»

• Як вигадаете, хто тут намальований?

• Хто що робить на картинці?

• Якими лагідними словами можна звернутися до своїх рідних?

Дидактична вправа «Скажи ласкаво»

Мама — матуся, матусенька, ненька, матінка, мамуся.

Тато — татусь, татусик, татко, таточко.

Дід — дідусь, дідусик, дідусенько.

Бабуся — бабусенька, бабусечка.

Сестра — сестричка, сестриченька, сестронька.

Брат — братик, братичок.

Вихователь. В Україні завжди шанобливо ставилися до сім'ї до старших членів родини. Старалися допомагати старшим, піклуватися про молодших членів сім'ї.

Діти, послухайте вірш про бабусю.

Бабусині казки

У бабусі руки вмілі,

А казки — чудові, милі.

Миготять в повітрі спиці,

За клубочком скаче киця.

А нитки все в'ються, в'ються,

А казки рікою ллються...

Ляжу в ліжко, та не спиться —

Нову казку в'яжуть спиці.

(В. Зінченко)

Бесіда за змістом вірша.

Вихователь. Скажіть, а як бабусі піклуються про вас? (Відповіді дітей.) Кого ви називаєте словом рідний? (Відповіді дітей.)

Пальчикова гімнастика «Моя сім'я»

Діти по черзі загинають пальці на руках.

Мама, тато, дід, бабуся —

Всіх назву, не помилюся.

Старший братик і сестричка —

В нас сімейка невеличка.

Не спиняйте, бо зіб'юся:

Мамо, тато, дід, бабуся,

Старший брат, сестра і я —

Отака моя сім'я.

(В. Гринько)

Вихователь. А тепер розкажіть про членів вашої сім'ї. (Розповідають 3–4 дітей за бажанням.) Як ви допомагаєте дорослим? А як ви святкуєте свята всією сім'єю? (Обговорення.)

Ви згодні, що сім'я та близькі люди дуже нам потрібні? Пропоную вам вивчити віршик про сім'ю. (Вихователь читає віршик-забавлянку, діти повторюють двічі-тричі.)

Перший пальчик — наш дідусь,

Другий пальчик — то бабуся,

Третій пальчик — наш татусь,

А четвертий — то матуся,
А мізинчик — я — малюк,
Заховався я отут.

Підсумки заняття.

БАБУСЯ ПРИЇХАЛА (ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ, ПІЗНАВАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ)

Освітні завдання: виховувати любов до бабусі, бажання допомагати їй; формувати сімейні цінності, елементи патріотичного виховання на основі любові та пошани до членів своєї родини; розвивати логічне мислення, увагу, пам'ять, зв'язне мовлення, дрібну моторику рук; закріпити назву рідного міста, вулиці, на якій стоїть дошкільний заклад; знайомити зі способами приготування різноманітних страв; учити рахувати до трьох. Викликати бажання допомагати іншим; словникова робота (млинці, борошно, молоко, яйця, сметана, мед, онуки, онучки).

Обладнання: хустка, фартух та окуляри для бабусі, картинки з зображенням бабусі з онуками, пирога, млинців; готові млинці для частування, паперові серветки.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Вихователь заходить до кімнати, перевдягнений бабусяю (окуляри, фартух, хустка).

Бабуся. Добрий день, малята! Куди це я потрапила? До дитсадка? А як називається ваше місто? (Відповіді дітей.) А на якій вулиці розташований ваш дитсадок? (Відповіді дітей.) Отже, я правильно приїхала, бо збиралася саме до вас у гості.

А чи знаєте ви, звідки я до вас приїхала? (Діти висловлюють припущення. Бабуся говорить, що вона приїхала з села.)

А у вас є бабусі? Вони живуть в селі чи в місті? Ви до них часто в гості ходите? А чим вас пригощають ваші бабусі? (Відповіді дітей.)

Я дуже люблю частувати своїх онучків млинцями. Знаєте, як їх приготувати? (Обговорення.)

Дидактична гра «Що зайве?»

Вихователь виставляє предметні картинки: борошно, яйця, цукор, мед, сметана, молоко, вершкове масло, риба, горох, рисова крупа. Діти вибирають те, що потрібно для млинців.

Бабуся. Ой, які ви молодці, все знаєте. А чи знаєте ви, що млинці, налисники — це народні українські страви? Їх дуже люблять в Україні й печуть із давніх-давен. Ще моїй бабусі пекла млинці її бабуся. А хочете, я для вас сьогодні спечу млинці? Ось такі (виставляє картинку з зображенням млинців). Тільки я вже старенька, мені важко поратись на кухні. Допоможете мені? (Відповіді дітей.) Спочатку треба замісити тісто.

Пальчикова гімнастика «Місимо тісто»

Літи виконують рухи відповідно до тексту.

***

На сметані, на яйці

Тісто зробим на млинці.

Напече нам мама їх,

Гаряченьких та смачних.

***

Тісто ми взяли у мами,

Тісто м'яли ми руками.

Пирогів напечемо,

Зі сметаною з'їмо.

Бабуся. Ось ми вже й замісили тісто. А тепер, поки млинці пектимуться, пропоную вам ще погратися. Мої онуки дуже люблять ось такий пиріг (Показує картинку з зображенням пирога.)

Та поки я їхала, мій пиріг розламався. (Зображення пирога, розрізане на три частини.) На скільки частин він розламався? (На три.) Допоможете мені його зібрати? (Вихователь спонукає дітей до позитивної відповіді.)

Розвивальна гра «Склади пиріг»

Кожна дитина отримує три частини пирога та складає цілий.

Для дітей, яким виконати це завдання буде занадто легко, можна розрізати пиріг на чотири частини.

Бабуся. Молодці. Наші млинці вже готові, тільки їм треба охолонути. А ми поки ще пограємося.

Забавлянка «Оладки»

Ладусі, ладки,

(Долонька гладить долоньку.)

Ми спекли оладки.

Спекли їх рівно п'ять:

(Загинаємо по черзі пальці.)

Один киці треба дати,

Один мамі ми дамо,

Інші ми самі з'їмо.

Бабуся. А ще я вам привезла фотографію моїх онучків (показує картинку з зображенням бабусі з онуками). Подивіться, які в мене гарні онучки. Згадайтеся, як їх звать! (Бесіда.) Наші млинці вже зовсім готові, пригощайтесь. А мені вже час додому, в село. Мене вже мої онучки зачекалися. До побачення!

Вихователь виходить, знімає атрибути персонажа й повертається. Діти пригощаються млинцями.

Вихователь. Хто приходив до вас у гості? Що цікавого ви робили з бабусяю? Бабуся питала вас, як називається наше місто й вулиця. Що ви їй відповіли? (Тощо).

Підсумки заняття.

ВЕСНЯНА ПТАШКА (ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ)

Освітні завдання: продовжувати знайомити дітей з народними святами та звичаями; виховувати інтерес до народних свят, почуття патріотизм на основі поваги та любові до природної краси рідного краю, бажання зробити приємне близьким людям, охайність; розвивати увагу, навички спілкування

з дорослим, діалогічне мовлення, образне мислення, образну уяву, пам'ять, дрібну моторику рук, відчуття форми, ритму, позитивне ставлення до спільної діяльності з педагогом, сенсорні здібності; учити дітей декорувати площинні зображення пташок елементарними способами (лініями, крапками, мазками); дати дітям елементарні знання про жайворонка, його зовнішній вигляд; закріпити диференціацію кольорів (жовтий, червоний, синій); словникова робота (жайворонок, пташка, весна, червоний, жовтий, зелений, голова, крило).

Матеріал: аудіозапис пісні жайворонка, зображення жайворонка, кошичок із печивом у формі пташок, столик для частування, чашки з узваром, паперові серветки; аркуші формату А5 з зображенням пташки жовтого кольору (для розмальовування), гуаш червоного та синього кольорів, пензлики, склянки з водою, серветки.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Діти сидять півколом на килимі.

Вихователь. Діти, послухайте — хто це співає? (Вихователь вмикає запис співу жайворонка.) Це голос весняної пташки — жайворонка. Ось він який (показує ілюстрацію з зображенням жайворонка). Вам сподобалося, як співає ця пташка? Послухайте ще раз. (Діти слухають запис повторно.) Як ви гадаєте, про що співає жайворонок? (Відповіді дітей.) Він співає про те, що прийшла весна, надворі потеплішало і жайворонок повернувся додому з далеких країв. Послухайте про нього віршик.

В небі жайворонки в'ються,

Заливаються-сміються,

Грають, дзвонять цілий день,

І щебечуть, і співають,

І з весною світ вітають

Дзвоном радісних пісень.

(О. Олесь)

А ще в Україні печуть печиво у вигляді пташок, щоб весна прийшла раніше. Це печиво так і називають — жайворонки. Погляньте, яке воно гарне (виставляє кошичок із печивом). Хочете його покуштувати? Тоді сідайте за цей столик. (Діти пригощаються печивом із узваром.)

Вам сподобалось печиво? А як воно називається? (Відповіді дітей.) А ще було заведено таких пташок розмальовувати й дарувати своїм близьким. Хочете порадувати ваших мам і тат? (Відповіді дітей.) Я приготувала для вас ось таких пташок і зараз навчу вас їх прикрашати. (Показує аркуші з зображенням пташок для розмальовування.) Та спочатку ми трошки пограємось.

Пальчикова гімнастика «Пташенята в гнізді»

Полетіла пташка-мати (Руки в сторони, імітація рухів крил.)

Малюкам жуків шукати. (Долонька гладить долоньку.)

А малята не літають — (Руки біля плечей, рухи долоньками, як крилами.)

Із гніздечка виглядають.

Вихователь. Якого кольору наші пташки? (Жовтого.) Якого кольору фарби я приготувала? (Червоного, синього, зеленого.)

Вихователь демонструє дітям зразок виконаної роботи, звертає увагу на кольори, ритмічність тощо. Далі показує та пояснює прийоми роботи, нагадує правила тримання пензлика, користування ним, звертає увагу на охайність. Далі діти розпочинають самостійну роботу. Вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи.

Вихователь. Що ж, у вас вийшли дуже гарні жайворонки.

Увечері ви їх подаруєте вашим близьким. А вам вони подобаються?

А що найбільше сподобалось сьогодні на занятті? (Відповіді дітей.)

Вихователь організовує виставку робіт.

Підсумки заняття.

КОНСПЕКТИ ЗАНЯТЬ ІЗ ДІТЬМИ СЕРЕДНЬОЇ ГРУПИ МІЙ ДОШКІЛЬНИЙ ЗАКЛАД, МІЙ РАЙОН (ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ)

Освітні завдання: виховувати повагу до працівників закладу, шанобливе ставлення до їхньої роботи, гордість за свій заклад, район, у якому живе дитина, як основу патріотичного світогляду; продовжувати знайомити дітей з роботою працівників дошкільного закладу; учити звертатися до них на ім'я та по батькові, називати на «Ви»; продовжувати знайомити дітей зі старовинним побутом українців; розвивати образне мислення, діалогічне та зв'язне мовлення, пам'ять, просторову орієнтацію, загальну моторику; закріплювати вміння дітей орієнтуватися у деяких приміщеннях дошкільного закладу; вправляти дітей у розгадуванні загадок; увести в активний словник назви різних професій працівників дошкільного закладу.

Матеріал: іграшка-домовик, фотографії дітей групи, лист-запрошення на екскурсію по закладу.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Діти сидять півколом на стільчиках.

Вихователь. Ой, хтось у куточку шарудить! Хто ж там? Це домовичок прийшов до нас у гості. (Дістає іграшку-домовичка.)

А ви знаєте, хто такі домовики? Наші предки вірили, що в кожній хаті живуть казкові істоти — домовики. Вони допомагають людям, полегшують їм роботу, наглядають за маленькими дітьми, бережуть сімейне щастя. Для того щоб домовик не пішов з хати, не забрав щастя з собою, їм залишають у мисочці молока та здоби.

А цей домовичок живе в нашому дитсадку.

А що це він нам приніс? (Показує лист-запрошення.) Це запрошення на екскурсію по нашому дошкільному закладу. Підемо на екскурсію разом з домовиком? (Відповіді дітей.)

Вихователь. Діти, а що таке дошкільний заклад? Навіщо він потрібний? Розкажіть домовичкові. (Бесіда.)

Діти, а хто працює в нашій групі? Що вони роблять? (Діти називають імена та по батькові вихователів, помічника вихователя, розповідають про те, що вони роблять.)

Домовичку, це наша група, а називається вона... А зараз домовик запрошує нас оглянути весь наш заклад. (Діти йдуть по закладу, заходячи в різні приміщення. Вітаються з працівниками, знайомляться з ними.)

Перша зупинка — харчоблок

Вихователь. Діти, це харчоблок. Як тут смачно пахне! А хто ж тут працює?

На кухні, наче боровик,

Надів біленьку шапку.

Готує нам він холодильник

І запікає бабку.

Смачний зготує він пиріг,

Чудову кашу манну.

Він дбає про здоров'я всіх, —

Йому подяка й шана! (Кухар.)

(За М. Познанською)

Кухар вітається з дітьми, показує 1–2 нескладних процеси. Діти дякують кухарям і йдуть далі.

Друга зупинка — медичний кабінет

Вихователь. Це медичний кабінет. Хто тут працює?

Тьотя в білому халаті

Знає, як нас лікувати.

Хтось упав, забився, може?

Тут вона нам допоможе. (Медсестра.)

Медичний працівник вітається з дітьми, оглядає їх, показує знайомі ліки: зеленку, йод тощо.

Діти дякують медичним працівникам за їхню працю та йдуть далі.

Третя зупинка — зала

Вихователь. Це приміщення вам дуже добре знайоме. Розкажіть про нього. (Діти розповідають. Вихователь уточнює в дітей ім'я та по батькові музичного керівника.) Тут ми з вами трохи відпочинемо.

Фізкультхвилинка «Дитячий садок»

Діти виконують рухи відповідно до тексту.

У садочку в нас малята

Можуть стати всі на п'яти.

Разом дружно покругитись,

Вправо, вліво нахилитись.

Знову стати, потягнутись,

Одне одному всміхнутись.

Вихователь. Ідемо далі. Наступна зупинка... Що ж це так шумить? (Діти висловлюють свої думки.) Так, це пральна машина.

А працює тут праля. Зараз ми з нею познайомимось... (Діти знайомляться з пралею, вона їм показує чисті рушнички, постільну білизну тощо.)

Діти, подивіться у вікно. Хто це там прибирає наш двір?

Рано-вранці для діток

Розчищає він пісок.

Щоб було безпечно гратись,

Має він сміття прибрати. (Двірник.)

Так, це двірник. Звуть його... (називає ім'я та по батькові двірника). Він дуже старається, щоб на нашому подвір'ї було завжди чисто і красиво.

А тепер заїдемо в гості до нашого завідувача. Привітайтеся з ним (нею). Як його (її) звуть? Що він (вона) робить у закладі? (Коротка бесіда з завідувачем.)

Вихователь читає вірш про дитсадок.

Дитсадок — веселий дім,

Тут робота є усім.

Тут майструють,

Тут будують,

Лисові хвоста малюють,
 З пластиліну ліплять вовка.
 Швидко шиють нитка й голка,
 А тому батьки і мами,
 І сестрички із братами,
 І бабусі, й дідусі —
 Дитсадочок люблять всі.

(П. Король)

Вихователь. Роздивилися наш дитсадок? Тож повертаймося до нашої групи. Дякуємо тобі, домовичку, що запросив нас

на екскурсію. Ми теж хочемо тобі дещо розповісти... Малята, домовик не виходить із будівлі дитсадка і не знає нічого про наш район. Розкажіть йому!

- Як називається вулиця, на якій розташований наш дошкільний заклад?
- Як називаються вулиці, на яких розташовані ваші домівки?
- Які цікаві місця є поблизу нашого закладу?
- Де ви любите гуляти з вашими мамами, друзями?

Діти відповідають на запитання. Пропонують домовикові ще завітати до них у гості.

Підсумки заняття.

МІСТО, В ЯКОМУ Я ЖИВУ (ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ, ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК)

Освітні завдання: продовжувати знайомити дітей із рідним містом, його визначними місцями, ознайомити дітей з історією міста і походженням його назви; виховувати інтерес до рідного міста, гордість за нього як основу формування патріотичного світогляду; учити дітей розповідати простимреченнями; розширити уявлення про міський транспорт; розвивати образну пам'ять, наочно-образне мислення; формувати правила ввічливої поведінки в транспорті; увести в активний словник назви видатних місць, видів транспорту; узагальнювальне слово транспорт.

Обладнання: світлини з визначними місцями міста, кашкет машиніста, картинка з зображенням метро.

Попередня робота: кілька дітей із допомогою вихователя готують короткі розповіді про місто.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Діти сидять півколом на стільчиках.

Вихователь. Діти, сьогодні я хочу запросити вас у дуже цікаву подорож нашим містом. Як називається наше місто? (Відповіді дітей.) А ви знаєте, чому воно так називається? (супровід картинками Додаток) Територію сучасного Харкова люди почали обживати в давнину. Розкопки археологів свідчать, що тут проживали різні народи. Свою назву місто отримало від річки Харків, ще можливо що від першого українського переселенця Харка (Харитона)

Вихователь. Ви готові до подорожі нашим чудовим містом? (Відповіді дітей.) А на чому ми можемо вирушити в подорож? (Діти називають можливі варіанти міського транспорту.) Я загадаю загадку, а ви відгадаєте, яким транспортом ми скористаємося першим.

Під землею, в глибині —

Стукіт, грюкіт і вогні.

Швидко їдуть поїзди —

Той туди, а той сюди —

У підземних коридорах.

Ми на місці будем скоро! (Метро.) КАРТИНКА)

Вихователь. Правильно. А ось і метро. Спускаємось на рухомих сходах — ескалаторі — до поїзда. Заходимо в поїзд. Ми всі його пасажири, а машиністом сьогодні буде Сашко. Вирушаємо! Ось і перша зупинка. А що це за зупинка — треба відгадати.

Дитина. Сюди потрапляють люди, які щойно приїхали до нашого міста. Звідси можна поїхати на поїзді, автобусі, маршрутці.

Це обличчя нашого міста. (Вокзал.)

Вихователь демонструє слайд-ілюстрацію з зображенням міського вокзалу.

Вихователь. Щоби продовжити нашу подорож, ми маємо пересісти на інший транспорт. Що це за транспорт? Відгадайте загадку.

Гляньте: просто серед міста

Цей вагон по рейках їздить.

Дзеленчить: «Давай сідай!

Не чекатиме... (трамвай)».

Тож заходьте у вагон трамвая. Скажіть, а кому треба поступатися місцем у транспорті? (Відповіді дітей.)

Ось ми і приїхали. Наступна зупинка і наступне завдання.

Пропоную вам пограти у гру «Розрізні картинки». Зберіть дуже красиве визначне місце нашого міста.

Розвивальна гра «Розрізні картинки»

Діти отримують картинки із зображенням відомої міської пам'ятки, розрізані на 5–6 частин. Працюючи у групах, малята мають зібрати картинки.

Вихователь. Тепер поїдемо далі. Відгадайте наступний транспорт.

На трамвай він схожий трохи,

Бо обидва мають роги.

Тільки рейок він не просить —

По асфальту їде просто. (Тролейбус.)

Так, ось і тролейбус. (Показує ілюстрацію-слайд із зображенням тролейбуса.) Про наступну зупинку нам розповість Оленка.

Дитина. Це найбільша площа нашого міста. На ній проходить багато свят: День міста, День Незалежності. Перед Новим роком тут ставлять красиву ялинку. (Діти називають центральну площу міста. Вихователь показує відповідну ілюстрацію.)

Вихователь. На цій зупинці ми пересідаємо на ще один вид транспорту. На який? Відгадайте!

Яскрава їде хатка

По місту на колесах,

Дорослі і малятка

У хатці їдуть весело.

Ця хатка має номер

І має свій маршрут.

У гості чи додому

Тебе в ній підвезуть. (Автобус.)

Знаєте, куди ми приїхали автобусом? Це місце люблять усі діти, тут багато атракціонів і веселощів. Здогадалися? Це наш центральний парк розваг. Ви бували в ньому? Ви там бачили? На чому каталися? Хто вас туди возив? (Бесіда про парк розваг.)

Подорож містом була дуже цікавою, та нам уже час повертатися до дитсадка. На якому транспорті ми подорожували? Де побували? Чи подобається вам наше рідне місто? Чому ми можемо ним пишатися?

Бесіда про заняття і рідне місто.

Підсумки заняття.

МОЯ УКРАЇНА (ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ, ПІЗНАВАЛЬНИЙ РОЗВИТОК)

Освітні завдання: формувати патріотичні почуття на основі бесіди про рідну країну; продовжувати знайомити дітей із державними символами України, її розташуванням на мапі, з державними кордонами; учити знаходити на мапі Україну та її столицю; розвивати мислення, пам'ять, увагу, мовлення; вправляти у слуханні та розумінні віршованого тексту; розширити словниковий запас дітей відповідно за темою, уявлення дітей про рідну країну, її велич і красу; ознайомити дітей із глобусом, із мапою України; виховувати інтерес до своєї країни, почуття гордості за неї; увести в активний словник дітей слова за темою.

Обладнання: глобус, мапа України, зображення Державного Герба та Прапора, пазл «Український прапор», маленький прапорець державних кольорів, синій маркер, мультимедійне обладнання, слайди «Моя Батьківщина — Україна», слайд із зображенням барвінку.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Вихователь. Мої любі малята, я хочу вам загадати загадку про дуже гарну квітку, яка росте в Україні.

Лист зелений і міцний,
Сніг для нього не страшний.
А коли весну стрічає,
Сині очі розкриває. (Барвінок.)

Так, це барвінок. Подивіться, який він гарний. Барвінок — один із символів українського народу. Знаєте чому? Тому що листя у барвінка вічнозелене, стійке до морозів, спеки, як наш народ стійкий.

Діти, скажіть, а що таке Україна? (Протягом бесіди вихователь підводить дітей до висновку, що Україна — це держава, країна, у якій вони живуть.) Україна — це наша Батьківщина, і ми маємо знати її кордони, державні символи, історію та побут українського народу. Послухайте вірш І. Січовика «Рідний край».

Красивий, щедрий рідний край
І мова наша солов'їна.
Люби, шануй, оберігай
Усе, що зветься Україна.

Про що цей вірш? (Відповіді дітей.) Так, цей вірш про нашу Батьківщину — Україну.

Україна — велика й незалежна держава. На її території височіють гори, зростають могутні ліси, шумлять води морів та річок, зеленіє трава на луках. В Україні багато великих міст, малих містечок та селищ. Подивіться на мапу і обведіть на ній кордони України. (Кілька дітей по черзі обводять кордони країни маркером.) А як називається найголовніше місто України, столиця нашої Батьківщини? (Відповіді дітей.)

Подивіться на глобус. Глобус — це маленьке зображення нашої планети Земля. Зараз ми знайдемо на глобусі нашу країну та її столицю — місто Київ. Київ — дуже велике місто. У народі кажуть: «Язик до Києва доведе, а в Києві заблудить». Як ви розумієте це прислів'я? (Бесіда за прислів'ям.)

Діти разом із вихователем підходять до глобуса, знаходять Україну та позначають Київ прапорцем. Вихователь читає вірш про Київ.

Наша столиця
Чудовий день. Ясна пора.
Легенький вітерець повіяв.
На кручах сивого Дніпра
Стоїть столиця наша — Київ.
Летить у небі голуб-птаха,
Над ним хмарки, немов пір'їни,
Тріпоче синьо — жовтий стяг,
Як вільне серце України.
(А. Камінчук)

Вихователь. Кожна країна у світі має столицю, державні символи, традиції, історію. У кожній країні є люди, які її прославили. Діти, які державні символи ви знаєте? (Відповіді дітей.)

Вихователь показує прапор чи ілюстрацію з його зображенням.)

Якого кольору наш прапор? А ви знаєте, що означають ці кольори? (Відповіді дітей.) Поєднання на прапорі жовтої й блакитної смужок символізує жовті лани під ясным небом. (Вихователь зачитує вірш про український прапор.)

Прапор
Синій, як море, як день, золотий —
З неба і сонця наш прапор ясний.
Рідний наш прапор високо несім!

Хай він, уславлений, квітне усім!

(О. Олесь)

А ще у нашої держави є герб. Подивіться на нього. (Вихователь показує зображення Герба України.).

Наш герб — тризуб.

У ньому сила

Тризуб — немов сім'я єдина,

Де тато, мама і дитина

Живуть у мирі і любові

На Україні вольній, новій.

(За В. Пароноюю)

Вихователь показує презентацію з 5–6 слайдів, коментуючи її:

- 1) Прапор та Герб України;
- 2) природні багатства країни;
- 3) українці в національних костюмах;
- 4) Хрещатик;
- 5) майдан Незалежності. Підсумки заняття.

МАТУСИН РУШНИЧОК(ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ)

Освітні завдання: знайомити дітей із народним оберегом — рушником, його значенням у народних святах та обрядах; виховувати інтерес до народного декоративно-прикладного мистецтва, патріотичні почуття через знайомство з народним оберегом — рушником, увічливість; розвивати в дітей дрібну моторику рук, діалогічне мовлення, образне мислення, відчуття форми та кольору, ритму, сенсорні здібності, окомір; учити дітей малювати візерунки на рушничку (папері прямокутної форми), сполучати у візерунках елементи, різні за кольором (синій, червоний) і формою (крапки, круги, лінії прямі та хвилясті); слухати та розуміти віршований текст; показати залежність візерунка від об'єкта декору (малювання по краях); активізувати у словнику слова рушничок, візерунок, синій, червоний, доля, оберіг, прямокутник.

Обладнання: український рушник, лялька в національному одязі, 2–3 зразки розмальованих рушників, гуаш червоного й синього кольорів, пензлики (вузький і широкий), ватні палички, склянки з водою, серветки.

Попередня робота: розгляд українських рушників, обговорення візерунків, особливостей поєднання кольорів у них.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Діти сидять півколом на килимі.

Вихователь. Малята, до нас у гості завітала лялька Оксана.

Привітайтеся з нею... Що це вона нам принесла? (Рушник.) Для чого потрібні рушники? (Відповіді дітей.) Подивіться, який він гарний... (Діти разом з вихователем розглядають візерунок, кольори, форми.) Послухайте віршик про рушник.

Рано матуся рушник вишивала,

Долю щасливу діткам бажала.

У листя зелене, яскраві квітки

Для доні малої сплітала нитки.

Півника, що кукурікає з тину,

Вишила мама для любого сина.

Шила матуся рушник-оберіг,

Щоб діточок у житті він беріг.

Хто вишивав рушничок? Для кого? Що таке оберіг? (Відповіді дітей.) Українські жінки й дівчата вишивають рушники вже дуже-дуже давно. Вишивають їх на щастя, на долю, на добро. Візерунки на рушниках незвичайні: кожна частинка має своє значення. Квітка — побажання дочці бути гарною, ромб із крапкою посередині — на добробут, голуб — побажання любові. І колір ниток добирали старанно: червоний — щоб поруч із дитиною завжди було щастя, зелений — щоб навколо були добрі люди, коричневий — щоб усі дороги в житті тяглися під чистим небом і ясним сонцем.

Вішали рушники над вікнами, над дверима, щоб нічого поганого не ввійшло до хати. Рушники дарували на весілля; у рушник загортали немовля, коли воно щойно з'являлося на світ.

«Хай стелиться вам доля рушниками!» — кажуть у народі, коли зичать людині щастя.

А лялька Оксана принесла нам ось такі рушнички (показує паперові основи рушничків) і просить вас розмалювати ці рушнички для її подруг-ляльок. Допоможемо Оксані — розмалюємо рушнички, як справжні українські майстри? (Відповіді дітей.) Тоді ми зараз трохи відпочинемо, і я вам нагадаю, як можна прикрасити рушнички-обереги.

Пальчикова гімнастика «Буду, буду малювати»

Буду, буду малювати, (Пальцями легенько постукують по столу або колінах.)

Рушнички щоб прикрашати.

В руки пензлика візьму я,

Гарну квітку намалюю. (Малювання в повітрі уявним пензликом квітки.)

Потім лінії хвилясті, (Малювання в повітрі хвилястих ліній.)

Сині-сині й червонясті.

Гарний буде рушничок (Імітують вишивання рушничка.)

Для наших подружок-ляльок.

Вихователь. А зараз подивіться і скажіть, яку геометричну фігуру нагадає рушник? (Прямокутник.) А де розташований візерунок? (По краях.) Візерунок ліворуч і праворуч однаковий чи різний? (Однаковий.) (Вихователь показує та пояснює прийоми роботи. Звертає увагу на те, що пензлики різної товщини, тому й елементи вийдуть різними; пропонує намалювати крапочки ватними паличками тощо.)

А тепер і ви, як справжні українські майстри, розмалюєте рушнички для наших ляльок. (Самостійна робота дітей під тематичний музичний супровід. Вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи.)

Які гарні рушники у вас вийшли! Ляльки будуть дуже задоволені. Ви — справжні українські майстри! У кого вийшов веселий рушничок? А в кого — сумний? А що вам сьогодні найбільше сподобалося на занятті? (Відповіді дітей.)

Прощання з лялькою. Підсумки заняття.

ВИШИВАНКА (ІНТЕГРОВАНЕ ЗАНЯТТЯ)

Освітні завдання: знайомити дітей із народним оберегом — вишиванкою, її значенням для українців; закріплювати знання дітей про український національний одяг; виховувати інтерес до народної творчості, патріотичні почуття через формування поваги до народних традицій; розвивати в дітей дрібну моторику рук, діалогічне мовлення, образне мислення; відчуття форми та кольору, ритму, окомір; учти дітей малювати візерунки на сорочці (паперові форми), поєднуючи елементи, різні за кольором (синій, червоний) і формою (крапки, круги, лінії прямі та хвилясті); слухати та розуміти віршований текст; показати залежність візерунка від об'єкта декору (малювання на рукавах, біля комірця); активізувати в словнику слова сорочка, вишиванка, візерунок, синій, червоний, доля, оберіг, ненька, назви українського національного одягу.

Матеріал: сорочки-вишиванки чоловіча й жіноча (справжні або картинки), паперові форми сорочки, лялька в національному одязі, 2–3 зразки розмальованих вишиванок, гуаш червоного та синього кольорів, пензлики (вузький та широкий), ватні палички, склянки з водою, серветки.

Попередня робота: розгляд українських вишиванок, обговорення візерунків, їхніх колірних особливостей.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ

Діти сидять півколом на килимі.

Вихователь. До нас знову завітала лялька Оксана. Привітаймося з нею... А подивіться, яке в неї гарний незвичне вбрання!

У що вона вдягнена? (Діти відповідають. Вихователь за необхідності уточнює їхні відповіді.) Лялька вдягнена в український національний одяг.

Діти, послухайте вірш української поетеси Варвари Гринько «Вишиванка».

Вишиваю вишиваночку

Я для братика Іваночка.

Вишиваночка у вишеньках,
 Ягідками рясно вишита.
 Вся в мережках вишиваночка —
 Подарунок для Іваночка.

Діти, про що цей вірш? (Відповіді дітей.) Одним із найкрасивіших елементів українського одягу є сорочка-вишиванка. Вишиванки носять і чоловіки, і жінки. На цих сорочках вишивали нитками гарні візерунки — біля коміра, на рукавах. Орнамент на вишиванках може складатися з геометричних або рослинних елементів, тобто на них можуть бути вишиті просто фігури (ромби, смужки) або ж квіти, листя.

Коли приходила зима, вечорами, при світі свічок, жінки й дівчата співали пісні та вишивали сорочки собі, своїм дітям, чоловікам, щоб берегла їх доля від хвороб та нещасть.

Вишиванку вишиваю
 Та долі промовляю:
 Бережи мою донечку,
 Щоб щаслива була долечка.
 Щоб здоровою була,
 Щоб краса її цвіла.
 Як сорочку одягала,
 Свою неньку щоб згадала.

Хто співає цю пісню? Для кого вишивається сорочка? Чого ненька бажала для своєї доні? (Обговорення з дітьми.)

Зробимо вишиванки для наших ляльок? Для цього я вам підготувала ось такі паперові сорочки, а ви можете намалювати на них вишивку. (Розгляд зразків та частковий показ прийомів роботи.)

Пальчикова гімнастика «Вишивальники»
 Починаєм вишивати — (Стискання і розтискання кулачків.)
 Вишиванку прикрашати. (Рухи, що імітують шиття.)

Гарні квіти і листочки — (Квіти — пальці на долоньках розставлені, листочки — складені разом.)

Це прикраси для сорочки. (Плескання в долоні.)

Самосійна робота дітей під музичний супровід. Вихователь застосовує індивідуальний та диференційований підходи. Після завершення роботи діти з вихователем організують виставку вишиванок.

Вихователь. Сьогодні, коли прийдете додому, запитайте у мами, бабусі, чи є у вашій сім'ї вишиті сорочки, рушники. Попросіть про них розповісти.

Підсумки заняття.